

РЕЗЮМЕТА

на научните трудове на

гл. ас. д-р Петя Велинова Митрева

представени за участие в конкурс за заемане на академична

длъжност „доцент” по 3.6. ПРАВО (Наказателно право) в

УНСС,

обявен в ДВ, бр. 98/09.12.2022 г.

За участие в конкурса за заемане на академична длъжност “доцент” е представен списък с научни публикации по Наказателно право, които не повтарят темата на докторската дисертация – една **самостоятелна монография**, представена като основен хабилитационен труд, една **монография** (в съавторство, в общ обем на авторските страници – 154), която не е представена като основен хабилитационен труд, **глава от съвместна монография**, (публикувана на английски език с общ обем на авторските страници – 57), шест статии и научни доклади, **общо девет** научни публикации.

I. Резюме на монографията „Граници на наказателната отговорност за престъпно мотивиране и престъпно улесняване на друго”, изд. „Авалон“, С., 2022 г.

Монографията е в обем от 233 страници и включва увод, четири глави, заключение и предложения de lege ferenda. Книгата е самостоятелно изследване, посветено на въпроса за границите на наказателната отговорност за престъпно мотивиране и престъпно улесняване на друго. Целта на монографичния труд е дали чрез криминализацията на мотивационното въздействие и улесняването на друго обществените отношения получават защита без това да е в нарушение на принципа на минимум наказателна репресия. Този въпрос се изследва въз основа на принципната концепция, че мотивационното въздействие и улесняването на друго се наказват когато притежават характеристиките на подбудителство и помагачество в умишлено престъпление. В този случай основанията за възникване на наказателната отговорност се разширяват. Тя възниква за деяния, които не осъществяват признаците на състава на престъплението. Отговорността за подбудителство и помагачество е акцесорна и се поражда с осъществяване на престъплението. В монографията се застъпва разбирането, че принципът на акцесорния характер на наказателната отговорност за съучастие в

престъпление очертава границите извън които психическото въздействие и помощта, оказана на друго се наказват на други основания. На първо място, това е стадият преди извършването на престъпното деяние. Психическото въздействие и помощта, оказана на друго са наказуеми в предвидените от закона случаи, когато носят белезите на приготвление по смисъла на чл. 17, ал.1 от НК. На следващо място, тези деяния се наказват, когато са инкриминирани като самостоятелна престъпна дейност. В последния случай отговорността възниква за подбуждане към престъпление, явно подбуждане, склоняване или подпомагане към непрестъпно поведение. Така границите на наказателната отговорност за мотивационно въздействие и улесняване могат да бъдат разширени по законодателен път в три направления: 1. по отношение на лицата, които понасят отговорност, освен извършителя на престъплението; 2. времево, в зависимост от успеха на мотивационната или улесняваща дейност; 3. в зависимост от насоката на психическото въздействие или улесняването – дали то е насочено към конкретно престъпление, към трайна престъпна дейност или към непрестъпно поведение.

В книгата е възприет сравнителният подход на изследване, с използване на два основни критерия за съпоставка. Първият критерий е фактически (онтологичен) и позволява мотивационното въздействие и улесняването да се анализират като елемент от задружна, или като самостоятелна престъпна дейност. Вторият критерий е определен като институционален и позволява мотивационното въздействие и улесняването да бъдат изследвани в контекста на функционалните институти на общата част на наказателното право – приготвлението и съучастието, и в контекста на особената част на отрасъла – като деяния, осъществяващи признаците на престъпление.

Въз основа на двата критерия, мотивационното въздействие и улесняването на друго са анализирани като деяния, които създават условие за извършването на престъплението, като съучастие в престъпление и като деяния, инкриминирани в особената част на НК. Изводите и предложенията *de lege ferenda* се основават на концепцията, че мотивационното и улесняващо деяние са инкриминирани, когато не попадат в приложното поле на институт на общата част на НК, т.е. не притежават характеристиките на приготвлението (чл. 17, ал.1 и ал.2 от НК), на подбудителство (чл.20, ал.3 от НК) и на помагачество (чл.20, ал.4 от НК). Тази концепция е в основата и на анализа на мотивационното въздействие и улесняването на друго в Наказателното право на Европейския съюз и влиянието му върху българското наказателно право.

Глава първа: *„Историческо възникване и развитие на институтите на престъпното мотивиране и престъпното улесняване на другото“* представя исторически проблема за основанията и границите на наказателната отговорност за мотивиране или улесняване на другото. В Древността и Средновековието тези деяния не са се наказвали нито на самостоятелно основание, нито като стадий или съучастие в престъпление. Историческият анализ показва, че престъпното мотивиране и престъпно улесняване на другото се зараждат като елемент от задружната престъпна дейност на множество лица, която има предварителен характер. Съществена роля за развитието на класическите институтите на приготвянето към престъпление и съучастието в осъществяването му имат обичайните правила. Обичайното наказателно право ясно разграничава извършителството от подбудителството и помагачеството, както и подбудителството от посредственото извършителство. В контекста на последното се заражда и традиционният институт на неправомерната служебна заповед (чл.16 от НК), като обстоятелство, изключващо вината на изпълнителя. В самостоятелен параграф на глава първа е отделено внимание и на Турския наказателен закон, който не установява правила за наказуемост на приготвянето, а главното основание за установяване на отговорността за мотивационно въздействие и улесняване на другото е правилото за наказуемост на съучастниците в престъпление. Това правило се прилага, като изключение, доколкото в специалната част на закона няма установени правила за наказуемост за съучастие в престъпление. Така се създават предпоставки за установяване на различни правила за наказуемост на психическото въздействие или помощта на другото, които са в отклонение на общата норма за наказуемост на съучастието.

За разлика от Турския наказателен закон, Уставът на наказанията, които мировите съдии могат да налагат установява съучастието като общоприложим институт. За пръв път в българското законодателство е установено, че всяко мотивационно въздействие и улесняване към простъпка са наказуеми. Особената част на Устава не установява наказателна отговорност за съставомерни мотивационни или подпомагащи другото деяния. Такава обаче е предвидена в специалното наказателно законодателство в периода до приемането на Наказателния закон от 1896 г., където се наблюдава тенденция към прекомерност на наказателната репресия за мотивационни или улесняващи другото деяния.

Наказуемостта на приготвянето за пръв път е установена във Военно-наказателния закон от 1888 г. Законът определя като приготвяне подготвянето на

средства, което включва и отговорност за улесняването на друго. Мотивационното въздействие се третира съучастие, което е възможно още в етапите на осъществяване на престъпление. По този начин границите на наказателната отговорност за съучастие се разширяват. Тя възниква дори в етапа на търсене на съучастници и не е зависима от извършването на престъплението. За разлика от отговорността за подбуждане, тази за помагачество е акцесорна. Тя се реализира само при извършване на престъпното деяние.

Наказателният закон от 1896 г. възприема принципа на акцесорния характер на наказателната отговорност за съучастие в престъпление. Установени са и видовете съучастие – извършител, подбуждател и помагач. Отговорността е диференцирана – извършителите и подбуждателите се наказват по-тежко спрямо помагачите. Помагачеството ясно се разграничава от укривателството. „Опитът за подбуждане“ (подбуждането към престъпление) не е наказуем, освен в предвидените в особената част случаи. Това показва, че наказателната отговорност за подбуждане към престъпление (неуспяло подбуждане) е исторически обусловена. Като престъпления се третират и явното подбуждане, склоняването, подпомагането към поведение, което или не осъществява признаците на конкретно престъпление, или не е престъпно.

Първият български наказателен закон очертава основанията за възникване на наказателната отговорност за мотивационно въздействие и улесняване, като съучастнически деяния. Приготовлението не е установено като институт на общата част, но в отделни разпоредби на особената част е предвидена неговата наказуемост. Наказателният закон обособява две форми на подготовка за осъществяване на престъпление. Това са подготовката и съзаклятието. По изключение, когато са с достатъчно висока степен на обществена опасност, мотивационните и улесняващи друго деяния са инкриминирани и наказуеми на самостоятелно основание. Такива са подбуждането към убийство, лъжесвидетелстване, склоняването или улесняването на друго към самоубийство. Мотивационното въздействие и улесняването на друго се третират като престъпни деяния в специалното наказателно законодателство. Специалните наказателни закони изключват приложението на института на съучастията, установен в гл. V от Наказателния закон от 1896 г. Това пряко се отразява и на инкриминирането на редица мотивационни и улесняващи деяния, което води до прекомерно разширяване на основанията за възникване на наказателна отговорност за

съучастие в престъпление, като правната уредба на института в специалното законодателство драстично се различава от общата.

В самостоятелен параграф на глава първа е анализирано развитието на наказателноправната уредба на приготвянето, съучастие в престъпление и престъпното мотивиране и улесняване на друго в периода от 1951 г. до 1968 г. С установяване на института на приготвянето, психическото въздействие и помощта, оказана на друго се наказват в предвидените от закона случаи, когато притежават характеристиките на стадия. С кодификацията на наказателното законодателство, отговорността за съставомерно мотивационно въздействие или улесняване на друго се ограничава. Мотивационното въздействие и помощта са инкриминирани не само когато обществената им опасност е оценена от законодателя като висока, но и защото тези деяния не са наказуеми като приготвяне или като съучастие в престъпление, извършено от друго. Този извод налага мотивационното въздействие и помощта, оказана на друго да се анализират на първо място в контекста на институтите на приготвянето и съучастие и въз основа на спецификите им, да се обособят характеристиките на престъпленията, чиито изпълнителни деяния са мотивиране или улесняване на друго лице.

Глава втора „*Престъпното мотивиране и престъпното улесняване на друго в контекста на институтите на общата част на НК*“ представя характеристиките на мотивационното въздействие и улесняване на друго като деяния, които попадат в приложното поле на функционален наказателноправен институт. Анализът се основава на разбирането, че като елемент от задружно осъществено приготвяне или съучастие в престъпление, мотивационното и улесняващо деяние не осъществяват признаците на престъпление, но притежават неговите родови характеристики. Те са общественоопасни, противоправни и виновни деяния, което обосновава и наказуемостта им. В самостоятелен параграф на главата е изяснена връзката между наказуемостта на деянието и неговата криминализация, която се основава на диалектичното единство на нормите и институтите на общата част и престъпленията, установени в особената част на НК. За целите на анализа мотивационното въздействие и улесняването са представени в контекста на функционалните институти на приготвянето и съучастие в престъпление, а престъпленията с изпълнително деяние мотивиране или улесняване са обособени като предметен наказателноправен институт.

В контекста на функционалните наказателноправни институти мотивирането и улесняването се изследват през призмата на етапите на въздействие върху защитеното обществено отношение. Това позволява в стадия на приготвянето те да се определят като успешни деяния, с които се създава условие за извършване на престъпление, а в стадия на изпълнението на престъплението – като успешни и резултатни деяния, осъществени в съучастие с друго наказателноотговорно лице. И в двете хипотези те са елемент от задружна престъпна дейност. Когато мотивационното въздействие или улесняването са насочени към наказателнонеотговорно лице, или лице, което действа при изключващи вината обстоятелства деянието може да се квалифицира като приготвяне, но то е самостоятелна, а не задружна предварителна престъпна дейност. Тази дейност прераства в посредствено извършителство на престъпление с началото на неговото изпълнение.

Сравнителният анализ на наказателноправната уредба на приготвянето към престъпление цели да установи дали в наказателноправната система е налице връзка между същността и наказуемостта на стадия, от една страна и съставомерните мотивационни и улесняващи деяния, от друга. Този анализ обхваща наказателните законодателства на държави, които оказват определящо влияние върху развитието на наказателното право в Европа – английското наказателно право, наказателното право на Германия, Франция, Италия и Русия. Чрез този анализ се установява, че в законодателствата, в които стадият не е наказуем, престъпното мотивиране или улесняване на друго са наказуеми или като съучастие в престъпление, или като самостоятелни престъпни деяния. В законодателствата, в които приготвянето е наказуем стадий, въпросът за наказателната отговорност за мотивиране и улесняване на друго се решава в зависимост от това дали в приложното поле на стадия са включени само успешни, или и неуспешни деяния.

Самостоятелен параграф е посветен на съучастието в престъпление. Въз основа на сравнителен анализ на института в други европейски държави се достига до извода, че криминализацията на мотивационното въздействие и улесняването на друго е пряко свързана с приложното поле на съучастието, момента на възникване на наказателна отговорност за съучастие в престъпление и неговите съучастници. Основанията за възникване на наказателна отговорност за подбудителство и помагачество се определят от действието на принципа на акцесорния характер на наказателната отговорност за съучастие. Принципът на акцесорността осъществява двойна функция – деянията на

подбудителя и помагача не са „изпълнителни“, но са наказуеми. Така границите на наказателната отговорност се разширяват по отношение на лица, които се извършват престъплението, а допринасят за осъществяването му. На следващо място – принципът на акцесорността поставя граници на наказателната отговорност в три направления – по отношение на поведението, към което деецът мотивира или което улеснява – това поведение трябва да е престъпно; по отношение на лицето – обект на мотивационно или улесняващо деяние – мотивираното или улеснено лице е наказателноотговорно; времево – отговорността за подбудителство и помагачество не се поражда, ако престъплението не е осъществено. Извън тези граници отговорността може да възникне за посредствено извършителство на престъпление или в предвидените от закона случаи за съставомерно деяние.

Като основна форма на мотивационно въздействие върху друго, подбудителството е разгледано в качеството му на успешна и резултатна дейност, която не само е формирала решение за извършване на престъпление, но и последното е осъществено. Аналогичен подход е използван и при анализа на помагачеството. Чрез обособяване на основните характеристики на акцесорното съучастие се очертават и особеностите на престъпленията, с изпълнително деяние мотивиране или подпомагане на друго.

Глава трета *Престъпното мотивиране и престъпното улесняване на друго като институти на особената част на НК* е посветена на характеристиките на съставомерните мотивационни и улесняващи деяния. Тези характеристики са изведени по аргумент от обратното на белезите на приготвянето по чл. 17, ал.1 и на съучастието в престъпление по чл. 20, ал.1-4 от НК. За целите на анализа те са обособени в предметен наказателноправен институт. Това позволява отделните форми на мотивационно въздействие и улесняване на друго да се съпоставят помежду си.

Престъпното мотивиране е изпълнително деяние на няколко групи престъпления, които са самостоятелно изследвани. Това са подбуждането към престъпление; явното подбуждане към престъпление или друго противоправно поведение; склоняване към поведение, което не осъществява признаците на престъпление. Изведени са няколко самостоятелни критерия за правната квалификация на мотивационното въздействие. Първият критерий е успехът и резултатът от въздействието върху друго. Вторият критерий е предметът на мотивационното въздействие – дали то се осъществява спрямо конкретно, или спрямо множество лица. Третият критерий за правната квалификация на

мотивационното въздействие е неговата насока – дали то е за извършване на конкретно престъпление.

Подбуждането към престъпление е разгледано като фактическо поведение и като субсидиарен състав. По своята същност, подбуждането е първия етап от въздействие върху непосредствения обект на престъплението. Фактически, то се изразява в търсене на бъдещ съучастник в престъпление, който остава ненамерен. То е неуспешно мотивационно въздействие върху друго наказателноотговоно лице. Качествата на подбужданото лице разграничават съставомерното подбуждане към престъпление от посредственото извършителство.

Онтологичните характеристики на подбуждането показват защо то е установено в субсидиарен състав на престъпление. Субсидиарността е специфична. Съставът на престъпното подбуждане е субсидиарен не само по отношение на първичен състав на престъпление, извършено в съучастие, но и по отношение на наказуемото приготвление за извършване на „подбужданото“ престъпление. Това налага извод, че подбуждането към престъпление е с по-ниска типична степен на обществена опасност спрямо приготвлението към същото престъпление. От този извод следват други два. Първият е, че това деяние се инкриминира само по изключение, когато мотивационното въздействие е насочено към тежки, увреждащи престъпления и то в по-ограничени хипотези спрямо наказуемото приготвление, с което се създават условия за извършване на престъпление. Вторият извод е, че санкцията за подбуждане към съответното престъпление следва да е по-ниска, спрямо тази за приготвлението към същото престъпление. Този извод се основава на разбирането, че когато типичната, а не конкретната степен на обществена опасност на едно деяние е различна спрямо друго, това следва да намери израз в санкцията.

Анализът на съставите на подбуждане към престъпление води до извод за несъвършенства на наказателноправната уредба. Този извод се основава на съотношението между съставите на престъпленията, към които подбуждането е инкриминирано с други състави на престъпления, към осъществяването на които този вид мотивационно въздействие е ненаказуемо деяние. Обосновава се необходимост от инкриминиране на подбуждането към престъпленията по чл. 96, ал.1 и ал.3 и по чл. 99, ал.1 от НК и към престъпленията по чл. 143а и чл. 97а от НК.

На самостоятелен анализ е подложена разпоредбата на чл. 142, ал.6 от НК, която установява поощрение за положително посткриминално поведение след осъществяване на деянията по чл. 142, ал.1-5 от НК. Поощрението обаче не е приложимо по отношение на подбуждането към отвличане и е в противоречие с поощрението по чл. 17, ал.3 от НК по отношение на приготвянето към отвличане. Това обосновава предложението от приложното поле на разпоредбата да се изключат хипотезите на ал.5 – подбуждане, приготвяне и сдружаване за отвличане.

Анализът показва, че в повечето случаи, когато подбуждането е криминализирано, приготвянето към съответното престъпление също е наказуемо. Изключение прави единствено приготвянето по чл. 290, ал.1, ал.2, чл. 290а и по чл. 291 от НК, което не се наказва. Това поставя въпроса защо е предвидена наказателна отговорност за деяние, което е с по-ниска степен на обществена опасност спрямо стадия на приготвянето, а той остава ненаказуем.

На трето място, поставени са въпросите на правната квалификация на подбуждането към престъпление. Застъпва се тезата, че причините, поради които мотивираното лице не е извършило престъпление имат значение за правната квалификация на деянието. Аргументирано е становището, че при първоначално съгласие от страна на мотивираното лице да извърши престъпление и последващ отказ, правната квалификация на мотивационното въздействие не е подбуждане към съответното престъпление, а приготвяне към осъществяването му. Това на самостоятелно основание поражда извода, че когато законодателят е инкриминирал подбуждането към престъпление, следва да установи наказуемост и на приготвянето за осъществяването му. Специално внимание е обърнато на нормата на чл. 292, ал.1, т. 1 от НК установяваща лично основание за отпадане на наказуемостта. Въпросът за отговорността на мотивиращия субект се поставя и в контекста на чл. 292, ал.1, т.2 от НК - когато свидетелят се отрече от лъжливите си показания. Изследван е и момента на довършване на престъпното подбуждане – не с мотивационното въздействие върху „съучастника“, а с отказа на мотивирания да осъществи престъплението. В тази връзка се отбелязва, че този отказ е обективен признак на състава, а не общественоопасни последици, тъй като е недопустимо правомерно поведение да има качеството на престъпен резултат.

Същата последователност е спазена при анализа на явното подбуждане. Като фактическо поведение то също е мотивационна дейност, но насочена към неограничен

кръг лица или неопределени престъпления. Това определя и неговата обществена опасност. Съставите на престъпленията са първични, а не субсидиарни. Мотивационното въздействие е насочено към широк кръг прояви, сред които подбуждане към тежки увреждащи престъпления, така и подбуждане към деяния, които само застрашават отношения, обект на наказателноправна защита. Това обаче е оправдано с оглед обхвата на състава – инкриминирано е мотивационно въздействие по отношение на неопределен кръг лица, което е и обществената опасност на поведението.

Престъпното склоняване е последната от разглежданите форми на мотивационно въздействие върху другото. Въпреки, че фактичката същност на склоняването е идентична с тази на подбудителството и подбуждането, използваната различна терминология не е случайна. Склоняването е инкриминирано, когато е насочено към непрестъпно поведение, включително когато склоняването лице не е наказателноотговорно. Това показва собствената обществена опасност на престъпните склонявания, която се определя не само от същността на мотивационното въздействие и неговата насока, но и от особеностите на предмета, способа или специалната съставомерна цел на склоняването. Ето защо, съставите на престъпните склонявания не са с хомогенна структура, аналогично на тези на престъпното подбуждане. Друга разлика с подбуждането към престъпление е, че успехът и резултатът от склоняването не е критерий за разграничение между склоняването от една страна и приготвянето, и съучастие в престъпление, от друга. Независимо от успеха или резултата от мотивационното въздействие, деецът не се „превръща“ в участник в приготвяне или съучастник в престъпление. Това обяснява самостоятелната криминализация на склоняването на лица, които не притежават качествата на наказателноотговорното лице. В този случай не възниква фигурата на посредственото извършителство, което по дефиниция е възможно само в престъпление, а не при мотивиране към непрестъпно деяние.

Разнообразието в съставите на престъпно склоняване позволява те да бъдат класифицирани по различни критерии. Първият от тях е насоката на въздействие – склоняване, насочено срещу живота и здравето или нормалното развитие на склоняването лице. Втората подгрупа престъпно склоняване включва мотивационно въздействие, насочено към поведение, което лицето реализира като страна по защитеното обществено отношение. Вторият класификационен критерий на престъпните склонявания е в зависимост от успеха и резултата им. Специално внимание е отделено

на склоняването на непълнолетни и малолетни лица, като се акцентира на различното наказателноправно значение на съгласието на малолетния спрямо значението му в гражданското право. В наказателноправен смисъл съгласието на малолетния е приравнено на липсата на несъгласие, изключващо принудителния способ на въздействие. Анализът на престъпните склонявания показва, че съставите на тези престъпления не отразяват етап от въздействието върху защитения обект, аналогично на подбуждането към престъпление. Въпреки, че склоняването е насочено към непрестъпно поведение, инкриминирането на този вид мотивационна дейност цели защита на интереси на склоняваното лице, или осъществяваната дейност, когато тези интереси или дейност не могат да бъдат защитени по друг начин. В редица хипотези склоняването се инкриминира, когато е осъществено със специална съставомерна цел или специален способ. По този начин се ограничава приложното поле на наказателната отговорност за склоняване към непрестъпно поведение.

Престъпното улесняване е разгледано чрез съпоставката му не само с помагачеството, но и с престъпното склоняване. Приликите между престъпното улесняване и помагачеството са във фактическата им същност, а със склоняването - в насоката им. Аналогично на престъпното склоняване, престъпното улесняване е насочено към поведение, което не осъществява признаците на престъпление. Сравнителният анализ на престъпното подпомагане и помагачеството по чл. 20, ал.4 от НК показва, че престъпното улесняване винаги е успешна дейност. Неуспялото помагачество или не е общественоопасно деяние, или е опит към осъществяване на съставомерно улесняване на друго. Подпомаганото лице е предмет, а не средство за осъществяване на престъпление. То има качеството на пострадал, освен ако подпомаганият осъществява противоправно поведение. В последния случай той не е пострадал, тъй като не може да черпи права от собственото си противоправно (макар и непрестъпно) поведение.

Глава четвърта „Престъпното мотивиране и престъпното улесняване на друго в Наказателното право на Европейския съюз“ представя проблема за криминализацията на мотивационното въздействие и улесняването на друго в контекста на системата на наказателното право на ЕС и особено тежката престъпност с трансгранично измерение по смисъла на чл. 83, пар.1 от ДФЕС. Представени са характеристиките на наказателното право на ЕС като наднационален правен отрасъл и предизвикателствата пред изграждането на понятия и институти на общата част на

наднационалния правен отрасъл. Изследван е въпросът за двата основни наднационални подхода по отношение на наказуемостта на мотивационното и улесняващо деяние. Първият е установяване на задължение за наказуемост на мотивирането и подпомагането като съучастие в престъпление. В този случай въпросът за кръга от лица, които понасят наказателна отговорност и момента на възникването ѝ се решава от националното наказателно право. Вторият подход е задължението за криминализация на мотивационното и улесняващо деяние. Тъй като наказателното право на ЕС не установява правила за наказуемост на стадия на приготвянето, това е единственият механизъм за наднационална защита на обществените отношения в ранен етап от въздействието върху защитения обект.

Общите разпоредби на вторичното законодателство на ЕС, установяващи задължение за наказуемост на съучастието показват непоследователен подход. В някои от директивите (рамковите решения) установяват задължение за наказуемост на помагачеството и на подбудителството във всички престъпления, други – само за определени престъпления, а трети – алтернативни задължения за наказуемост на подбудителството или помагачеството в престъпление. Общите разпоредби за наказуемост на съучастието не поставят предизвикателства пред българското наказателно право поради това, че съучастието в престъпление винаги е наказуемо.

Вторият наднационален подход за наказуемост на мотивационното въздействие и подпомагането е инкриминирането им. Този подход се реализира в като аспект от ранната наказателноправна защита на обществените отношения в областта на особено тежката престъпност. Задължението за криминализация на мотивационно или улесняващо поведение се отразява пряко върху приложното поле на института на приготвянето по чл. 17, ал.1 от НК поради „конкуренцията“ на тези състави на престъпления и наказуемото приготвяне. В контекста на българската наказателноправна традиция е обоснован извод, че когато улесняването е насочено към престъпление, то следва да се инкриминира единствено като трайна престъпна дейност, с която се улеснява определена престъпна дейност, а не конкретно лице.

Въз основа на теоретичните изводи са направени следните предложения *de lege ferenda*.

1. В нормата на чл. 17, ал.1 от НК изразът „намиране на съучастници“ да се замени с израза „намиране на бъдещи съучастници“;

2. В самостоятелна алинея на чл. 20 от НК да се дефинира посредственото извършителство:

„Не възниква съучастие в престъпление, когато едно наказателноотговорно лице (посредствен извършител) използва друго наказателноотговорно или безвиновно лице като средство за извършване на престъплението“.

3. Редакционна промяна в езиковия изказ на престъплението по чл. 289 от НК, което е форма на неуспяло подбуждателство, а не на склоняване, като изпълнителното деяние „склонява“ се замени с „подбужда“.

4. В самостоятелна разпоредба да се установи наказуемостта на приготвянето към престъпленията по чл. 290а и чл. 291 от НК.

5. Предложение за диференциация на санкциите за престъпленията с изпълнително деяние „подбуждане“, спрямо санкциите за наказуемото приготвяне;

6. Инкриминиране на подбуждането към престъпление по чл. 96, ал.1, ал.3, чл.97а, ал.1 и ал.2 и чл. 99, ал.1 от НК.

7. Инкриминиране на подбуждането към престъпление по чл. 143а, ал.1-3 от НК, както и установяване на наказуемост за приготвянето към това престъпление.

8. Изключване от приложното поле на поощрението по чл. 142, ал.6 от НК деянията по ал.5 от НК – подбуждане, приготвяне и сдружаване с цел отвличане.

9. Предложение за промяна на нормата на чл. 293, ал.2 от НК с изключване на изискването случаят да е особено тежък, като в квалификацията състав да се запази признакът „Ако се подбуждат две или повече лица“

10. Прецизиране на санкциите за престъпленията по чл. 155, ал.5, т.2 и по чл. 188, ал.2 и ал.4 от НК съобразно обществената опасност на престъпленията, тъй като към настоящия момент за престъплението с по-висока степен на обществена опасност е предвидена по-ниска санкция.

II. Резюме на монографията „Абсолютната забрана за дискриминация. Равенство в разнообразието и престъпленията от омраза, изд. „Сиела“, С., 2023 г. (в съавторство с Бойка Чернева)

Монографията е в общ обем от 299 стр. и е структурирана във въведение, четири глави и заключение. Авторските глави и параграфи са както следва: глава първа, параграф втори, глава трета, параграф втори, трети и четвърти, глава четвърта, в общ обем на авторските страници 154.

Глава първа „*Правата на човека и забраната за дискриминация*“, **параграф втори** „*Защитата от дискриминацията като нов етап в развитието на защитата на правата на човека*“ изследва въпросите за абсолютната забрана за дискриминацията в защитното законодателство. Защитата от дискриминация е разгледана като защита и на останалите права на личността, като същевременно е обосновано становище за самостоятелния характер на правото на недискриминация. Този извод се обосновава на разликата между съдържанието на субективното право и неговото упражняване. Това позволява да се обособи връзката между правото на недискриминация и равенството пред закона. Обосновава се извод, че правото на недискриминация е универсално, абсолютно, неотменимо и неделимо от останалите права на личността. Тези характеристики на правото на недискриминация позволяват да се очертаят и характеристиките на оправданото различно третиране, което не само не е изключение от правото на недискриминация и равенството пред закона, но ги гарантира. Въз основата на характеристиките на правото на недискриминация се обосновава и комплексната му защита, включително и със средствата на наказателното право.

Защитата от дискриминация е разгледана като функционално задължение на държавата, което се изгражда от негативен и позитивен аспект. Обособена е разликата между защитата и забраната за дискриминация. Очертан е обхватът на защитата от дискриминация както по отношение на упражняването на правата, така и по отношение на признаците на различие. Връзката между признаците на различие и субективните права е определяща за установяване на хипотезите на оправдано различно третиране и отграничаването му от дискриминационното поведение.

Глава трета „*Абсолютната забрана за дискриминация в българското право*“, **параграф втори** „*Защитата от дискриминация в законодателната, изпълнителната и съдебната власт*“ анализира негативния и позитивния аспект на задължението в дейността на трите власти. Обособени са хипотези на дискриминация в нормотворчеството, изпълнително-разпоредителната дейност и правораздаването. Направен е извод, че някои от признаците на различие имат специфично значение в сферата на наказателното право. Като пример е посочено, че расата, етноса или пола не

могат да се третираат като отегчаващи или смекчаващи обстоятелства, но възрастта, предходната съдимост и имущественото състояние – могат да бъдат несъставомерни обстоятелства, които имат значение за индивидуализацията на наказанието.

В самостоятелен **параграф трети** са анализирани формите и видовете дискриминация, като е посочен критерий за разграничение между форми и видове на дискриминационно поведение. Формите на дискриминационното поведение зависят от естеството на третирането, а видовете дискриминация се определят от вида на накърненото право и вида на признака на различие. Анализирани са отделните форми на дискриминационно поведение – пряка, непряка дискриминация, тормоз, подбуждане и подпомагане към дискриминация, преследване, расова сегрегация и изграждане и поддържане на архитектурна среда, която затруднява достъпа на лица с увреждания до публични места.

Тормозът е съпоставен с домашното насилие и обидата по чл. 146 от НК, а сексуалният тормоз с престъплението по чл. 153 от НК. Въз основа на разбирането, че дискриминацията накърнява и човешкото достойнство, е застъпено е становището, че пострадали от дискриминация могат да бъдат само физически лице. Колективните субекти на правото могат да бъдат пострадали от неравно третиране, а не на дискриминация.

Параграф четвърти от главата е посветен на Комисията за защита от дискриминация като национален орган за защита от дискриминацията и равенството в третирането. Обсъдени са правомощията на Комисията и производството пред нея.

Глава четвърта „Наказателноправна защита от дискриминация“ е структурирана в четири параграфа. В първия параграф са посочени спецификите на наказателноправната защита от дискриминация, които се основават на същността на наказателното право като последно средство за защита на обществените отношения. Понятието престъпление от омраза се използва в социалното му значение, като изрично се отбелязва, че то не е наказателноправно понятие. Въпреки недостатъците си, използването на понятието „престъпление от омраза“ се налага, за да обозначи дискриминационния престъпен акт, независимо от спецификите на националната наказателноправна система.

Направен е преглед на законодателните модели на престъпленията от омраза, както и правната рамка на тези престъпления в Европейския съюз, съгласно Рамковото

решение 2008/913 ПВР на Съвета от 28 ноември 2008 г. относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право.

В контекста на българската наказателноправна система се използва понятието престъпление с дискриминационен мотив. Специфичната мотивация и нейното отразяване в състава на престъплението служи за класификация на дискриминационните престъпления е дискриминационния им мотив, независимо дали е отразен като съставомерен признак, или наличието му следва да се вземе предвид при индивидуализацията на наказанието. Въз основа на този критерий, дискриминационните престъпления по българското наказателно право са обособени в четири групи: Първата група включва геноцидът и апартейдът като престъпления против човечеството; втората група включва съответните престъпления по глава трета от особената част на НК „Престъпления против правата на гражданите“. Третата група престъпления са убийството и телесната повреда по расистки и ксенофобски подбуди (чл.116, ал.1, т.11 и чл. 131, ал.1, т.12 от НК); четвъртата група са всички престъпления против личността и собствеността, извършени с дискриминационен мотив, когато този мотив не е съставомерен признак. Обособяването последната група престъпления кореспондира на задължението на държавата за разследване на дискриминационния мотив по чл. 14 от ЕКЗПЧ и т. 4 от Рамковото решение за борба с расизма и ксенофобията посредством наказателното право.

Въз основа на анализа на разглежданите престъпления се прави извод, че признакът на различие в съответните състави на престъпленията по глава трета от особената част на НК е отразен в обективен признак на състава, а в съставите на престъпления по чл. 116, ал. 1, т.11 и 131, ал.1, т.12 – като елемент от субективната им страна. Направено е предложение за уеднаквяване на подхода на защита, която да обхваща не само случаите на действителен признак на различие, но и предполагаем такъв. Това обосновава предложението съставите по чл. 162, ал.2 и по чл. 172, ал.1 от НК да се прецизира и да включи „поради неговата действителна или предполагаема раса, народност, етническа принадлежност, религия или политически убеждения“.

Съпоставката между убийството и телесната повреда по расистки и ксенофобски подбуди, от една страна и насилието по чл. 162, ал. 2 от НК, от друга обосновава извод, че не налице съвкупност между тези престъпления, тъй като това би била хипотеза на задължителна съвкупност. Направен е и критичен анализ на съставите на чл. 162, ал. 2 от НК и унищожаването и повреждането на чужда вещ по чл. 216, ал.1 от НК. Направено

е и предложение за прецизиране на нормата на чл. 162, ал.3 от НК, която включва две отделни престъпления.

Въз основа на анализа на разглежданите престъпления е аргументира извод за установяване на обща концепция за защитен признак и дискриминационни подбуди, с автономно наказателноправно значение, която да намери място в самостоятелна точка на чл. 93 от НК, включваща признаците раса, народност, етническа принадлежност, произход, религия, убеждения, политическа принадлежност. С оглед спецификите на наказателното право признаци, останалите признаци на различие, посочени в чл. 6 от Конституцията като пол, имуществено състояние, лично и обществено положение нямат място сред съставомерните признаци на различие. Този извод се обосновава на същността на наказателното право като последно средство на защита и значително по-ограничения брой признаци на различие, които следва да получат защита чрез средствата на наказателното право.

Обосновава се и извод, че въпреки задължението на съда при определяне на наказанието да вземе предвид дискриминационните подбуди за извършване на престъплението, те не следва да бъде изрично да бъдат посочени сред отегчаващите обстоятелства в разпоредба на чл. 54 от НК, тъй като това ще доведе до казуистичност на норма, която има принципен характер. По-удачен подход е това задължение да бъде отразено в допълнителните разпоредби на гл. 2 „Престъпления против личността“ и гл.5 „Престъпления против собствеността“ от особената част на НК.

В последния параграф на глава четвърта са посочени особеностите при разкриване и разследване на престъпленията от омраза, като са посочени фактите и обстоятелствата, които дават основание да се предположи, че престъплението е дискриминационно мотивирано, посочени са трудностите при разкриването и разследването на престъпленията с дискриминационен мотив, които се основават на социалната същност на престъпленията с дискриминационен мотив, без авторът да навлиза в наказателно-процесуалната материя, която е извън предмета на изследване.

III. Резюме на глава от съвместна монография: Наказателно право: Миинало, настояще и бъдещи перспективи, САЩ, Ню Йорк, 2019 г. глава втора Влияние на наказателното право на Европейския съюз върху националните

наказателноправни системи: правни традиции и бъдещи перспективи (публикувана на английски език).

Criminal Law: Past, Present and Future Perspectives. Nova Science publishers, New York, USA, 2019., Edited by Leila Cavalcanti Castro, ISBN: 978-1-53615-232-6, общ обем на монографията - 132 страници

Mitreva. P. Chapter 2. The Influence of European Union Criminal Laws Over National Criminal Laws: Legal Traditions and Future Perspectives. (Petya Mitreva, PhD, Law Faculty, University of National and World Economy, Sofia, Bulgaria), p. 29-88.

Авторската глава втора е с общ обем от 57 страници, включващ резюме, съдържателна част и използвана литература. В главата се разглежда въпросът за развитието на наказателноправните системи на държавите-членки на ЕС под влиянието на наказателното право на ЕС. На първо място наказателното право на ЕС е представено като автономна правна система, въз основа на възприети в теорията критерии за идентификация на правните системи. В контекста на тези критерии е направен исторически анализ на възникването и развитието на наказателното право на ЕС.

Историческото развитие на наказателноправната компетентност на ЕС показва, че след влизане в сила на Лисабонския договор наказателното право на ЕС отговаря на критериите за самостоятелен правен отрасъл. Нормите му се приемат от органи със законодателни правомощия (в контекста на теорията на Джон Остин) и са в съответствие с Договорите (в контекста на теорията на Ханс Келзен). Но към посочените критерии, в работата се обсъжда и още един основен въпрос, който показва спецификата на отрасъла. Неговите норми не са директно приложими, ако не са имплементирани в националното наказателно право. Следователно, предметът на наказателното право на ЕС е свързан с криминализацията на деянията, а въпросите за прилагането се решават съобразно спецификите на националното наказателно право. Това показва, че спецификите на наказателното право на ЕС се определят от една страна от правото на ЕС, а от друга - от класическото наказателно право. На тази основа наказателното право на ЕС се определя чрез неговия „европейски“ и „наказателен“ аспект. Европейският аспект на наказателното право на ЕС се основава на принципите и сферите на упражняване на компетентност на ЕС в областта на наказателното право. Този аспект показва връзката между наказателното право на ЕС и правото на ЕС. Наказателният аспект включва социалните характеристики на наказателното право на ЕС и функцията му като последно

средство за защита на обществените отношения. Именно наказателният аспект на отрасъла показва връзката между наднационалното и националното наказателно право. През тази призма са разгледани не само факторите, които обосновават необходимостта от възникването на отрасъла, но и тези, които правят възможно неговото възникване и развитието. Първите са свързани с развитието на други отрасли на наднационалното европейско право и необходимостта от защита на наднационални отношения и интереси. Но факторите, които правят възможно развитието на НП на ЕС се коренят в общата концепция за престъплението, същността на наказателноправните санкции, развитието на международната система за защита на човешките права. Тези фактори са разгледани въз основа на спецификите на двете основни правни системи – англосаксонската и континенталната. Направен е извод, че въпреки различията си, двете правни системи споделят общи принципи и по-специално това са принципът на законността, принципът пропорционалността (съответствието) между престъплението и наказанието, принципът на равенството пред закона, на хуманизма. Анализът на източниците на англосаксонското и континенталното наказателно право води до извод, че е налице тенденция за взаимодействие между двете правни системи. Това спомага за развитието на наднационално наказателно право. Друг решаващ фактор, допринасящ за развитието на наднационалния отрасъл са наказателноправните понятия. Въпреки националните различия, държавите-членки възприемат, че престъплението е най-тежкия вид правонарушение, което може да бъде както увреждащо, така и застрашаващо своя обект. Аналогично е и разбирането за наказателноправната санкция, която трябва да е пропорционална (съответна) на тежестта на престъплението.

Анализът на принципите на наказателното право на ЕС се основава на разбирането за комплексната природа на отрасъла. На тази основа те са систематизирани в две основни групи. Първата група принципи са за упражняване на компетентност в областта на наказателното право. Те показват връзката между отрасъла и правната система на ЕС. Тези принципи очертават „европейският“ облик на наказателното право на ЕС. Втората група принципи са класическите наказателноправни принципи, които стоят в основата на националните наказателни законодателства. Те показват „наказателния“ характер на наднационалното наказателно право, но като основни начала на отрасъла имат специфично значение, спрямо значението им в национален контекст.

На следващо място в главата е разгледано понятието особено тежка престъпност с трансгранично измерение по смисъла на чл. 83, пар.1 от ДФЕС. Направен е изводът, че

понятието „минимални правила“ по отношение на престъпленията е относимо към минимум криминализация в съответната престъпна област, тъй като добавянето на признаци на състава би ограничило приложното му поле. Анализирани са и понятието „минимални правила относно санкциите“. В самостоятелно обособена част от главата е изследван въпроса за сближаване на наказателните законодателства на държавите-членки. Изводът е, че въпреки че наказателното право на ЕС повлиява не само особените части на наказателните законодателства, но се отразява и върху приложното поле на институти от общата част. На следващо място, въпреки, че на наднационално ниво са установени задължения за установяване на съставите и санкциите, различното приложно поле на институти на общата част на националното наказателно право на държавите води до различна по обем наказателна отговорност за идентично поведение.

IV. Резюме на научен доклад „Някои аспекти на принципа *ultima ratio* в европейското и българското наказателно право. В: Съвременни предизвикателства пред наказателното законодателство. Сборник доклади от Международната научна конференция, посветена на 50 години от влизането в сила на Наказателния кодекс от 1968 г., проведена в София на 8-9 май 2018 г., Университетско издателство“ Св. Климент Охридски“, 2018 г. с. 451-462. ISBN 9789540745367

Научният доклад разглежда принципа *ultima ratio* и неговото специфично значение в националното наказателно право и наказателното право на ЕС. Анализирани са различната същност на принципа, спрямо този на субсидиарността и пропорционалността. Обсъдени са двата аспекта на принципа – по отношение на защитата на какви отношения възниква наказателната компетентност на ЕС и в кой етап от въздействие върху защитения обект се реализира наказателната отговорност. Изследвани са хипотезите, при които ранната наказателноправна защита може да бъде осъществена чрез криминализация, или чрез наказуемост на стадия на приготвянето.

V. Резюме на статията „Общественоопасните последици като обективен признак от състава на престъплението. Публ. в сп. „Научни трудове“, Том 2/2020 г. , с. 41-50

Изследването се основава на класификацията на съставите на престъпления на формални и резултатни и дискуссионния въпрос дали формалните състави на престъпления установяват общественотоопасните последици на деянието. Анализът се основава на тезата, че всяко престъпление, независимо дали е отразено във формален или в резултатен състав причинява общественотоопасни последици.

Въз основа на понятието за общественотоопасни последици се определя, че те не са елемент от деянието. Въз основа на вида последици, престъпленията са класифицирани като застрашаващи и увреждащи. Определено е и понятието съставомерни последици, въз основа на концепцията за обществената опасност на престъплението. Въз основа на разбирането, че общественотоопасните последици са определящи за обществената опасност на престъплението се прави извод, че ако състава не съдържа индикация относно последиците, то този състав е лишен от основната си функция да установи типичната обществената опасност на престъпление от съответния вид. От това следва, че формалният състав не съдържа изричен признак относно последиците, но те се установяват по тълкувателен път, чрез връзката между останалите съставомерни признаци. Аргументирано е становището, че тези последици не могат да се определят като несъставомерни, тъй като последните по дефиниция не се отразяват на типичната обществената опасност на вида престъпление. Като допълнителен аргумент е посочена правната природа на несъставомерните обстоятелства, които нямат самостоятелно значение, а са зависими от признаците на състава.

VI. Резюме на научен доклад „Някои особености на престъпното склоняване на малолетни и непълнолетни лица“. В: Сборник доклади от международна научна конференция, 10 декември 2019 г., Нов български университет "Тридесет години от приемането на Конвенцията за правата на детето: предизвикателства и перспективи." стр. 275-284. Издателство на НБУ, С., 2021 г., ISBN 978-619-233-198-6 (електронно издание) 978-619-233-200-6 (печатно издание).

Предмет на доклада е склоняването на непълнолетно и малолетно лице, което е инкриминирано и е важен аспект от наказателноправната защита на децата, спрямо тази на пълнолетните лица. В някои случаи непълнолетната и малолетната възраст на пострадащото лице повишава обществената опасност на престъплението, а в други я определя. Статията разглежда особеностите на мотивационното въздействие осъществено спрямо малолетен или непълнолетен, като е обърнато специално внимание

на наказателноправното значение на съгласието на детето, което изключва принудителния способ за осъществяване на престъплението.

Обособени са отделни видове престъпно склоняване на дете въз основа на няколко критерия: В зависимост от това дали пострадал от престъплението е само дете или може да бъде и пълнолетно лице; В зависимост от това дали пострадалото дете е осъществило поведението, към което е склонено, или престъплението е довършено с осъществяване на изпълнителното деяние по склоняване на лицето. Склоняването на дете е съпоставено с посредственото извършителство на престъпление.

VII. Резюме на научния доклад „Въпроси на правната квалификация на употребата на насилие срещу другиго поради неговата раса, народност и етническа принадлежност“. В: Сборник доклади от научна конференция, проведена на 9 декември 2020 г., НБУ "Върховенството на правото - актуални проблеми. Издателство на НБУ, София, 2021 г. стр. 264- 277. ISBN 978-619-233-199-3

Докладът анализира въпросите на правната квалификация на насилието срещу другиго поради неговата раса, религия или етническа принадлежност по чл. 162, ал.2 от НК. Поставят се два основни въпроса. Първият е дали в хипотезите на причиняване на телесна повреда или смърт е налице съвкупност между това престъпление и престъпленията по чл. 131, ал.1, т.12, респективно, по чл. 116, ал.1, т. 11 от НК. Вторият въпрос е как следва да се квалифицира насилието, употребено срещу лице поради неговата предполагаема раса, религия или етническа принадлежност.

VIII. Резюме на научния доклад: „Сравнителното наказателно право в условията на европеизацията на националните наказателни законодателства. В: Сборник доклади от научна конференция "100 години УНСС, 100 години Право в УНСС, Том II Актуални проблеми на публичното и наказателното право. Актуални проблеми на историческите, икономическите и социалните науки, проведена на 12.11.2020 г. в Голяма и Малка конферентни зали, УНСС, Издателски комплекс – УНСС София, 2021, стр.182-187

Докладът анализира значението на сравнителното наказателно право в условията на европеизация на наказателноправните системи на държавите-членки. Обосновава се

становището, че наказателното право на ЕС повлиява не само особената част, а също институтите на общата част на наказателните законодателства. Това налага необходимостта сравнителноправните изследвания да бъдат насочени към функционалното значение на институтите на общата част на наказателното право. Този подход ще позволи да се изследва по-задълбочено ефективността на правни норми и институти, които се транспонират в националните наказателни законодателства на държавите-членки.

IX. Резюме на научния доклад „Маловажният случай на административно нарушение по чл. 28 от ЗАНН и в специалното административно законодателство". В: „Реформата в административното наказване от 2020 г." Сборник доклади. Издателство : УИ “Св. Климент Охридски, 2022 г. стр. 103-123, ISBN 9789540753591

Докладът е представен в конкурса, тъй като се основава на наказателноправни понятия и концепции, относими и в сферата на административното наказване. Предмет на статията е маловажният случай на административно нарушение, като се поставя акцент върху привилегированите състави на административни нарушения в специалното административно законодателство. Обосновава се извода, че аналогично на съставите на маловажния случай в наказателното право, в съставите на маловажните случаи на административно нарушение не следва да се сочат определени признаци. Причината е, че маловажният случай е оценъчна категория, която се изгражда въз основата на типично несъставомерни смекчаващи обстоятелства, наличието на които води до извода, че конкретното нарушение е с по-ниска степен на обществена опасност спрямо нарушенията от съответния вид. Признаците, които понижават обществената опасност на административното нарушение намират място в съответните привилегировани състави, но не в привилегирован състав на маловажен случай.

SUMMARIES
of the scientific works of
chief assistant dr. Petya Velinova Mitreva
submitted to a contest for an academic
position of Associate Professor in 3.6. LAW (Criminal Law) in
UNWE,
announced in State Gazette, no. 98/09.12.2022 г.

A list of scientific publications in Criminal Law, which do not repeat the topic of the doctoral dissertation, has been submitted for participation in the contest for the academic position of associate professor - one independent monograph, presented as a major habilitation work, one monograph (co-authored, total volume of the author's pages - 154), which is not presented as a major habilitation work, a chapter of a joint monograph, (published in English with a total of 57 author pages), six articles and scientific reports, a total of nine scientific publications.

I. Summary of the monograph *The Limits of Criminal Liability for Criminal Motivation and Criminal Facilitation of Another*, ed. "Avalon", S., 2022.

The monograph has total volume of 233 pages and includes an introduction, four chapters, a conclusion and de lege ferenda proposals. This book is a stand-alone study addressing the question of the limits of criminal liability for criminal motivation and criminal facilitation of another. The aim of this monographic work is whether by criminalizing motivational influence and facilitating the other, social relations receive protection without violating the principle of minimum criminal repression. This issue is examined based on the principle concept that motivation and facilitation of another are punishable when they have the characteristics of aiding and abetting an intentional crime. In this case, the grounds for criminal liability are extended. It arises for acts which do not fulfil the elements of the criminal offence. Liability for aiding and abetting is accessory and arises with the commission of the crime. The monograph advocates the understanding that the principle of the accessory nature of criminal liability for complicity in crime delineates the limits beyond which psychological influence and assistance

rendered to another are punishable on other grounds. First of all, this is the stage before the commission of the criminal act. Mental influence and assistance rendered to another are punishable in the cases provided for by law, when they bear the signs of preparation within the meaning of Art. 17, paragraph 1 of the Criminal Code. Further, these acts are punishable when they are criminalized as independent criminal activity. In the latter case, liability arises for incitement, overt incitement, inducement or aiding and abetting of unlawful conduct. Thus, the limits of criminal liability for motivational influence and facilitation can be extended legislatively in three directions: 1. with respect to persons who bear responsibility in addition to the offender; 2. temporally, depending on the success of the motivating or facilitating activity; 3. depending on the direction of the psychological influence or facilitation - whether it is directed towards a specific crime, towards persistent criminal activity or towards non-criminal behavior.

The book adopts a comparative research approach, using two main criteria for comparison. The first criterion is factual (ontological) and allows the motivation and facilitation to be analyzed as an element of a companion, or as a stand-alone, criminal activity. The second criterion is defined as institutional and allows the motivational impact and facilitation to be examined in the context of the functional institutes of the general part of criminal law - preparation and complicity, and in the context of the special part of the branch - as acts fulfilling the signs of a crime.

On the basis of the two criteria, the motivation and the facilitation of another are analyzed as acts that create the condition for the commission of the crime, as complicity in a crime and as acts criminalized in the special part of the Criminal Code. The conclusions and proposals *de lege ferenda* are based on the concept that the motivating and facilitating act are criminalized only when they do not fall within the scope of an institute of the general part of the Criminal Code. In this case they do not have the characteristics of preparation (Article 17, paragraphs 1 and 2 of the Criminal Code), incitement (Article 20, paragraph 3 of the Criminal Code) and aiding (Article 20, paragraph 4 of the Criminal Code). This concept is also the basis of the analysis of the motivational impact and facilitation of the other in the Criminal Law of the European Union and its influence over the Bulgarian criminal law.

Chapter One: "Historical Emergence and Development of the Institutes of Criminal Motivation and Criminal Facilitation of Another" presents the historical problem of the grounds and limits of criminal responsibility for motivating or facilitating another. In Old World and in the Middle Ages these acts were not punished either on their own or as a phase or

accessory to crime. Historical analysis demonstrates that criminal motivation and criminal facilitation of another originated as an element of the cooperative criminal activity of multiple individuals, which is premeditated in nature. Customary rules have played an essential role in the development of the classical institutes of preparation for and complicity in the commission of a crime. Customary criminal law draws a clear distinction between commission and aiding and abetting and between aiding and abetting and vicarious commission. In the context of the latter, the traditional institute of the unlawful official order (Article 16 of the Criminal Code) emerges as a circumstance excluding the fault of the contractor. In a separate paragraph of Chapter One, attention is also paid to the Turkish Penal Law, which does not establish rules for the criminality of preparation, and the main basis for establishing liability for motivational influence and facilitation of another is the rule for the criminality of accomplices to a crime. This rule applies as an exception, insofar as there are no rules in the special part of the law on the punishability of complicity in a crime. This sets the stage for the establishment of different rules for the criminality of the mental influence or assistance of another, which are in derogation of the general norm for the criminality of complicity.

Unlike the Turkish Penal Code, the statute on penalties that justices of the peace may impose establishes complicity as a generally applicable institution. For the first time in Bulgarian legislation, it has been established that any motivation and facilitation of wrongdoing is punishable. The specific part of the Statute does not establish criminal liability for constitutive acts motivating or aiding another. Such, however, was provided for in special criminal legislation in the period up to the passing of the Criminal Law Act of 1896, where there was a tendency towards excessive criminal repression for acts motivating or facilitating others.

The criminality of preparation was first established in the Military Crimes Act 1888. The Act defines preparation as the preparation of means which includes responsibility for facilitating another. Motivational influence is treated as complicity, which is already possible in the stages of the commission of a crime. The limits of criminal responsibility for complicity are thus extended. It arises even at the stage of searching for accomplices and is not dependent on the commission of the crime. Unlike liability for abetting, liability for aiding is accessory. It is realized only when the criminal act is committed.

The Criminal Law of 1896 adopts the principle of the accessory nature of criminal liability for complicity in crime. The types of complicity - perpetrator, instigator and aider - have also been established. Responsibility is differentiated - perpetrators and instigators are punished more severely than facilitators. Aiding is clearly distinguished from concealment. "Attempted

incitement" (incitement to commit a crime) is not punishable, except in the cases provided for in the Special Part. This shows that criminal liability for incitement to crime (failure to incite) is historically conditioned. Obvious incitement, solicitation and aiding of conduct which either does not fulfil the elements of a specific crime or is not criminal are also treated as crimes.

The first Bulgarian criminal law outlines the grounds for criminal liability for motivational influence and facilitation as accessory acts. Preparation is not established as an institute of the general part, but its punishability is provided for in separate provisions of the special part. The Criminal Law distinguishes two forms of preparation for the commission of a crime. These are the preparation and the conspiracy. Exceptionally, where they are of a sufficiently high degree of public danger, motivating and facilitating acts are criminalized and punishable on an independent basis. Such are incitement to murder, perjury, inducing or facilitating another to commit suicide. Motivation and facilitation of another are treated as criminal acts in special criminal legislation. Special criminal laws exclude the application of the institute of complicity established in Art. V of the Criminal Law of 1896. This directly affects the criminalization of a number of motivating and facilitating acts, which leads to an excessive expansion of the grounds for criminal liability for complicity in a crime, as the legal regulation of the institute in special legislation differs dramatically from the general one.

In a separate paragraph of Chapter One, the development of the criminal law of preparation, complicity in crime and criminal motivation and facilitation of another is analyzed in the period from 1951 to 1968. With the establishment of the institution of preparation, psychological influence and assistance given to another are punished in the cases provided by law when they have the characteristics of the stage before committing the crime. With the codification of criminal law, liability for constitutive motivational influence or facilitation of another is limited. Motivational influence and assistance are criminalized not only when their social danger is high, but also because these acts are not punishable as preparation or as complicity in a crime committed by another. This conclusion necessitates that the motivational influence and the assistance provided to another be analyzed first of all in the context of the institutes of preparation and complicity.

Chapter Two "Criminal Motivation and Criminal Facilitation of Another in the Context of the Institutes of the General Part of the Criminal Code" presents the characteristics of motivational influence and facilitation of another as acts that fall within the scope of a functional criminal law institute. The analysis is based on the understanding that, as an element of a jointly carried out preparation or complicity in a crime, the motivating and facilitating acts do not fulfil

the elements of a crime, but possess its generic characteristics. They are socially dangerous, unlawful and culpable acts, which justifies their punishability. An independent paragraph of the chapter clarifies the relationship between the punishability of the act and its criminalization, which is based on the dialectical unity of the norms and institutes of the general part and the crimes established in the special part of the Criminal Code. For the purposes of the analysis, motivational influence and facilitation are presented in the context of the functional institutes of preparation and complicity in a crime, and crimes with the executive act of motivation or facilitation are distinguished as a subject criminal law institute.

In the context of functional criminal law institutes, motivation and facilitation are examined through the prism of the stages of impact on the protected social relation. This allows them to be defined at the stage of preparation as successful acts, which create the condition for the commission of a crime, and at the stage of the commission of the crime - as successful and resultant acts committed in complicity with another criminally responsible person. In both hypotheses they are an element of a common criminal activity. Where the motivational influence or facilitation is directed at a criminally irresponsible person, or a person who acts in circumstances which exclude guilt, the act may qualify as preparation, but it is an independent, not a joint pre-criminal activity. This activity grows into a mediocre commitment of a crime.

The comparative analysis of the criminal law of preparation for crime aims to establish whether there is a link in the criminal law system between the nature and punishability of this stage, on the one hand, and the constitutive motivating and facilitating acts, on the other. This analysis covers the criminal laws of countries that have had a determining influence on the development of criminal law in Europe - English criminal law, the criminal law of Germany, France, Italy and Russia. This analysis establishes that, in jurisdictions where the stage of preparation is not punishable, criminally motivating or facilitating another is punishable either as an accessory to a crime or as independent criminal acts. In jurisdictions in which preparation is a punishable stage, the question of criminal liability for motivating and facilitating another is decided depending on whether only successful or also unsuccessful acts are included in the scope of the stage.

A separate paragraph is devoted to accessory to a crime. On the basis of a comparative analysis of the institute in other European countries, it is concluded that the criminalization of motivation and facilitation of another is directly related to the scope of complicity, the moment of criminal liability for complicity in a crime and its accomplices. The grounds for incurring criminal liability for aiding and abetting are determined by the operation of the principle of the accessory

nature of criminal liability for complicity. The principle of accessory liability performs a double function - the acts of the instigator and the aider are not "executive" but are punishable. Thus, the limits of criminal liability are extended to persons who are not committing the crime but contributing to its commission. Next, the principle of accessory liability places limits on criminal liability in three respects - with respect to the conduct that the actor motivates or facilitates - that conduct must be criminal; with respect to the person who is the object of the motivating or facilitating act, the person motivated or facilitated is criminally liable; temporal - liability for aiding and abetting does not arise if the offence is not committed. Outside these limits, liability may arise for the vicarious commission of an offence or, in the cases provided for by law, for a constituent act.

As a basic form of motivational influence on another, incitement is considered in its capacity as a successful and resultant activity that not only formed the decision to commit a crime, but also the latter was carried out. A similar approach is used in the analysis of aiding. By distinguishing the main characteristics of accessory complicity, the features of crimes with the executive act of motivating or assisting another are also outlined.

Chapter Three „Criminal Motivation and Criminal Facilitation of Another as Institutes of the Special Part of the Criminal Code“ is devoted to the characteristics of the constitutive motivating and facilitating acts. These characteristics are inferred by argument from the opposite of the features of preparation under Art. 17, par.1 and of complicity in an offence under art. 20, paragraphs 1-4 of the Criminal Code. For the purpose of the analysis, they are separated into a subject criminal law institute. This allows the different forms of motivational influence and facilitation to be compared with each other.

Criminal motivation is an executive act of several groups of crimes, which are independently studied. These are the incitements to crime; apparent inducement to commit a crime or other unlawful conduct; solicitation of conduct which does not fulfil the elements of a crime. Several independent criteria for the legal qualification of motivational influence have been derived. The first criterion is success and the result of the impact on another. The second criterion is the object of the motivational influence - whether it is carried out on a specific or on multiple persons. The third criterion for the legal qualification of the motivational influence is its direction - whether it is to commit a specific crime.

Incitement to commit a criminal offence is dealt with as a factual conduct and as a subsidiary composition. By its very nature, incitement is the first stage of influence on the immediate

object of the crime. In fact, it consists in looking for a future accomplice in crime who remains untargeted. It is an unsuccessful motivational influence on another criminal defendant. The qualities of the person incited distinguish constitutive incitement to crime from mediocre offending.

The ontological characteristics of this type of motivation show why it is found in a subsidiary offense. Subsidiarity is specific. The offence of criminal incitement is subsidiary not only to the primary offence of accessory, but also to the offence of preparation to commit the "incited" offence. This leads to the conclusion that incitement to commit a crime has a lower typical degree of social danger compared to preparation for the same crime. From this conclusion two others follow. The first is that this act is criminalized only exceptionally, when the motivational influence is directed to serious, damaging crimes and in more limited hypotheses compared to the punishable preparation, which creates conditions for committing a crime. The second conclusion is that the sanction for incitement to the relevant offence should be lower than that for preparation for the same offence. This conclusion is based on the understanding that when the typical and not the specific degree of public danger of one act is different from another, this should be reflected in the sanction.

The analysis of the constituent elements of incitement to crime leads to the conclusion of imperfections in the criminal law framework. This conclusion is based on the correlation between the constituent elements of the offences to which incitement is incriminated with other constituent elements of offences to the commission of which this type of motivational influence is a non-punishable offence. The necessity of criminalizing incitement to the crimes under Art. 96(1) and (3) and Art. 99, par.1 of the Criminal Code and to the crimes under art. 143a and Art. 97a of the Criminal Code.

The provision of Art. 142, paragraph 6 of the Criminal Code, which establishes an incentive for positive post-criminal behavior after the commission of the acts under Art. 142, paragraphs 1-5 of the Criminal Code. However, encouragement is not applicable to incitement to kidnapping and is contrary to the encouragement under Art. 17, paragraph 3 of the Criminal Code with regard to the preparation for kidnapping. This justifies the proposal to exclude from the scope of the provision the hypotheses of paragraph 5 - incitement, preparation and association for kidnapping.

The analysis shows that in most cases where incitement is criminalized, preparation for the relevant offence is also punishable. The only exception is the preparation under Art. 290, para.1,

para.2, art. 290a and Art. 291 of the Criminal Code, which shall not be punished. This raises the question of why criminal liability is provided for an act that has a lower degree of social danger compared to the stage of preparation, while it remains unpunishable.

Thirdly, there are the issues of the legal qualification of incitement to commit a crime. It is argued that the reasons why the motivated person did not commit a crime are relevant for the legal qualification of the act. It is argued that when the motivated person initially agrees to commit a crime and subsequently refuses, the legal qualification of the motivational influence is not incitement to the relevant crime, but preparation for its commission. This independently gives rise to the conclusion that when the legislator has criminalized incitement to commit a crime, it should also criminalize the preparation for its commission. Special attention is paid to the norm of Art. 292, para.1, item 1 of the Criminal Code establishing a personal ground for the elimination of punishability. The question of the liability of the motivating subject is also raised in the context of Art. 292, paragraph 1, item 2 of the Criminal Code - when the witness denies his false testimony. The moment of completion of the criminal incitement is also examined - not with the motivational influence on the "accomplice", but with the refusal of the motivated to commit the crime. In this regard, it is noted that this refusal is an objective feature of the constitution and not a socially dangerous consequence, since it is inadmissible for lawful conduct to have the quality of a criminal result.

The same consistency is followed in the analysis of apparent (obvious) inducement. As actual conduct, it is also motivational activity, but directed at an unlimited range of persons or unspecified crimes. This also determines its social danger. The constituent offences are primary, not subsidiary. Motivational influence is aimed at a wide range of behaviors, including incitement to serious damaging crimes and incitement to acts that only threaten relationships subject to criminal law protection. However, this is justified in view of the scope of the offence - motivational influence on an unspecified number of persons is criminalized, which is the social danger of the conduct. Criminal solicitation is the last of the forms of motivational influence on another considered. Although the factual nature of solicitation is identical to that of inducement and abetment, the different terminology used is not accidental. Solicitation is criminalized when it is directed toward noncriminal conduct, including when the person solicited is not criminally responsible. This shows the inherent public danger of criminal solicitation, which is determined not only by the nature of the motivating influence and its direction, but also by the characteristics of the object, means or special constitutive purpose of the solicitation. Therefore, the elements of criminal solicitation are not homogeneously

structured, analogous to those of criminal inducement. Another difference with solicitation is that the success and result of the solicitation is not a criterion for distinguishing between solicitation on the one hand and conspiracy and aiding and abetting. Regardless of the success or outcome of the motivational influence, the offender does not "become" a participant in the preparation or an accomplice to a crime. This explains the social dangerousness of solicitation of persons who do not possess the qualities of the subject of a crime.

The diversity in the constituents of criminal solicitation allows them to be classified according to different criteria. The first of these is the direction of the influence - solicitation directed against the life and health or normal development of the solicited person. The second subset of criminal solicitation involves motivational influence directed at conduct that the person realizes as a party to the protected social relation. The second classification criterion of criminal solicitations is according to their success and outcome. Special attention is paid to the solicitation of minors, with emphasis on the different criminal meaning of the consent of a minor compared to its meaning in civil law. In a criminal law sense, the consent of the minor is equated with the absence of disagreement, precluding coercive means of influence. The analysis of criminal solicitation shows that the elements of these offences do not reflect a stage of influence on the protected object analogous to incitement to commit a crime. Although solicitation is directed at non-criminal conduct, criminalizing this type of motivational activity is intended to protect the interests of the person solicited, or the activity undertaken, when those interests or activity cannot be protected in any other way. In a number of hypotheses, solicitation is criminalized when it is carried out with a special constitutive purpose or a special means. In a number of hypotheses, solicitation is criminalized when it is carried out with a special constitutive purpose or a special means. This limits the scope of criminal liability for solicitation of non-criminal conduct.

Criminal facilitation is examined by contrasting it not only with aiding under Art.20, para. 4 of the Criminal Code but also with criminal solicitation. The similarities between criminal facilitation and aiding lie in their factual nature, and with solicitation in their direction. Similar to criminal solicitation, criminal facilitation is directed at conduct that does not carry out the elements of a crime. The comparative analysis of criminal assistance and abetting under Art. 20, para.4 of the Criminal Code shows that criminal facilitation is always a successful activity. Failure to aid and abet is either not a socially dangerous act or is an attempt to facilitate another. The assisted person is the object, not the means, of a crime. It has the status of a victim unless

the assisted person engages in unlawful conduct. In the latter case, he is not a victim because he cannot draw rights from his own unlawful (albeit non-criminal) conduct.

Chapter Four "Criminal Motivation and Criminal Facilitation of Others in the Criminal Law of the European Union" presents the problem of the criminalization of motivational influence and facilitation of others in the context of the criminal law system of the European Union and especially serious crime with a cross-border dimension within the meaning of Art. 83(1) TFEU. The characteristics of EU criminal law as a supranational legal branch and the challenges to the development of concepts and institutes of the general part of the supranational legal branch are presented. The question of the two main supranational approaches to the criminality of the motivating and facilitating act is explored. The first is the establishment of a duty to punish motivation and facilitation as accessory to a crime. In this case, the question of the range of persons who are criminally liable and the timing of their criminal liability is a matter for national criminal law. The second approach is the obligation to criminalize the motivating and facilitating act. As EU criminal law does not establish rules on punishability at the preparation stage, this is the only mechanism for supranational protection of public relations at an early stage of the impact on the protected object.

The general provisions of EU secondary legislation establishing an obligation to punish complicity show an inconsistent approach. Some of the directives (framework decisions) lay down an obligation to punish aiding and abetting in all offences, others only for certain offences, and still others lay down alternative obligations to punish aiding or abetting. The general provisions on the criminality of complicity do not pose challenges to Bulgarian criminal law because complicity in a crime is always punishable.

The second supranational approach to criminalizing motivational influence and facilitation is to criminalize them. This approach is implemented as an aspect of early criminal law protection of public relations in the field of particularly serious crime. The obligation to criminalize motivating or facilitating conduct directly affects the scope of the institute of preparation under Art. 17, paragraph 1 of the Criminal Code due to the "competition" of these offences and the punishable preparation. In the context of the Bulgarian criminal law tradition, it is reasonable to conclude that when facilitation is directed towards a crime, it should be criminalized only as a permanent criminal activity, which facilitates a certain criminal activity, and not a specific person.

Based on the theoretical conclusions, the following propositions *de lege ferenda* are made.

1. In the norm of Art. 17, paragraph 1 of the Criminal Code, the phrase "finding accomplices" should be replaced with the phrase "finding future accomplices";
2. In an independent paragraph of Art. 20 of the Criminal Code to define the secondary commission:

"Participation in a crime does not occur when a criminally responsible person (intermediary perpetrator) uses another criminally not responsible or innocent person as a means of committing the crime."
3. Editorial change in the language description of the crime under Art. 289 of the Criminal Code, which is a form of failed incitement, not inducement, with the executive act "inclined" being replaced by "incites".
4. In a separate provision to establish the criminality of the preparation for the crimes under Art. 290a and Art. 291 of the Criminal Code.
5. Proposal for the differentiation of sanctions for the crimes with the executive act of "incitement", compared to the sanctions for the punishable preparation;
6. Criminalization of the incitement to a crime under Art. 96, paragraph 1, paragraph 3, art. 97a, paragraph 1 and paragraph 2 and art. 99, paragraph 1 of the Criminal Code.
7. Criminalization of the incitement to a crime under Art. 143a, paragraphs 1-3 of the Criminal Code, as well as establishing criminality for preparation for this crime.
8. Exclusion from the scope of application of the incentive under Art. 142, paragraph 6 of the Criminal Code acts under paragraph 5 of the Criminal Code - incitement, preparation and association for the purpose of kidnapping.
9. Proposal to change the norm of Art. 293, paragraph 2 of the Criminal Code with the exclusion of the requirement that the case be particularly serious, and in the qualified composition, the sign "If two or more persons are incited" should be kept.
10. Refinement of the sanctions for the crimes under Art. 155, paragraph 5, item 2 and under Art. 188, para. 2 and para. 4 of the Criminal Code according to the public danger of the crimes, since at the present time a lower sanction is provided for the crime with a higher degree of public danger.

II. Summary of the monograph "The Absolute Prohibition of Discrimination. Diversity Equity and Hate Crime, ed. "Siela", S., 2023 (co-authored with Boyka Cherneva)

The monograph has a total volume of 299 pages and it is structured in an introduction, four chapters and a conclusion. The author's chapters and paragraphs are as follows: chapter one, paragraph two, chapter three, paragraph two, third and fourth, chapter four, in a total of 154 author pages.

Chapter One 'Human Rights and the Prohibition of Discrimination', Paragraph Two 'Protection against Discrimination as a New Stage in the Development of Human Rights Protection' explores the issues of absolute prohibition of discrimination in the protective legislation. The protection from discrimination is considered as protection of the other human rights, but at the same time the right of non-discrimination is presented as an independent right. This conclusion is based on the difference between the content of the subjective right and its exercise. This makes it possible to distinguish the relationship between the right to non-discrimination and equality before the law. The conclusion is that the right to non-discrimination is universal, absolute, irrevocable and indivisible from the other human rights. These characteristics of the right to non-discrimination allow to outline the characteristics of justified different treatment, which is not an exception to the right to non-discrimination and equality before the law, but guarantees them. On the basis of the characteristics of the right to non-discrimination, its complex protection is justified, including by means of criminal law.

Protection against discrimination is considered as a functional state obligation, constructed from a negative and a positive aspect. The difference between protection and prohibition of discrimination is distinguished. The scope of protection against discrimination is outlined both in relation to the exercise of rights and in relation to the protected grounds. The relationship between the protected grounds and subjective rights is decisive for establishing the hypotheses of justified different treatment and distinguishing it from discriminatory behavior.

Chapter three "The absolute prohibition of discrimination in Bulgarian law", paragraph two "Protection against discrimination in the legislative, executive and judicial powers" analyzes the negative and positive aspects of the obligation in the activities of the three authorities. Hypotheses of discrimination in rule-making, executive power and judicial power are distinguished. It is concluded that some of the protected grounds have a specific meaning in the field of criminal law. As an example, it is stated that race, ethnicity or gender cannot be treated

as aggravating or mitigating circumstances, but age, previous convictions and financial status - can be circumstances that are relevant to the individualization of punishment.

In a separate third paragraph, the forms and types of discrimination are analyzed, and a criterion for distinguishing between forms and types of discriminatory behavior is indicated. The forms of discriminatory behavior depend on the nature of the treatment, and the types of discrimination are determined by the type of right violated and the type of the protected grounds. The separate forms of discriminatory behavior are analyzed - direct, indirect discrimination, harassment, incitement and assistance to discrimination, persecution, racial segregation and construction and maintenance of an architectural environment that makes it difficult for persons with disabilities to access public places.

Harassment is compared to domestic violence and insult under Art. 146 of the Criminal Code, and sexual harassment with the crime under Art. 153 of the Criminal Code. Based on the understanding that discrimination also harms human dignity, the opinion is advocated that victims of discrimination can only be natural persons. Judicial persons may suffer from unequal treatment, but not from not discrimination.

Paragraph four of the chapter is devoted to the Commission for Protection against Discrimination as a national body for protection against discrimination and equality of treatment. The powers of the Commission and the proceedings before this body are discussed.

Chapter Four "Criminal protection against discrimination" is structured in four paragraphs. The first paragraph sets out the specifics of criminal protection against discrimination, which are based on the essence of criminal law as a last resort for protection of social relations. The concept of hate crime is used in its social meaning, explicitly noting that it is not a criminal law concept. Despite its shortcomings, the use of the concept of "hate crime" is required to designate the discriminatory criminal act, regardless of the specifics of the national criminal law systems.

A review was made of the legislative models of hate crimes, as well as the legal framework of these crimes in the European Union, according to the Council Framework Decision 2008/913/JHA of 28 November 2008 on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law. In the context of the Bulgarian criminal law system, the concept of a crime with a discriminatory motivation is used. The specific motivation and its reflection in the composition of the crime serves for the classification of discriminatory crimes, regardless of whether the discriminatory motivation is reflected as a compositional feature, or its presence should be taken into account as an aggravating circumstance. Based on this

criterion, discriminatory crimes under Bulgarian criminal law are divided into four groups: The first group includes genocide and apartheid as crimes against humanity; the second group includes the relevant crimes under chapter three of the special part of the Criminal Code "Crimes against the rights of citizens". The third group of crimes are murder and bodily harm due to racist and xenophobic motives (art. 116, paragraph 1, item 11 and article 131, paragraph 1, item 12 of the Criminal Code); the fourth group are all crimes against the person and against the property, committed with a discriminatory motive, when this motive is not a constituent feature of a crime. The identification of the last group of crimes corresponds to the state's obligation to investigate the discriminatory motivation under Art. 14 of the ECHR and item 4 of the Framework Decision on combating racism and xenophobia through criminal law.

Based on the analysis of the considered crimes, it is concluded that the protected grounds in the respective composition of the crimes under chapter three of the special part of the Criminal Code is reflected in an objective feature of the composition, and in the compositions of crimes under Art. 116, para. 1, item 11 and 131, paragraph 1, item 12 - as an element of their subjective side. A proposal was made to unify the approach of protection, which would cover not only the cases of an actual protected ground, but also a probable one. This justifies the proposal of the composition under Art. 162, paragraph 2 and under Art. 172, paragraph 1 of the Criminal Code to be specified and include "because of his actual or perceived race, nationality, ethnicity, religion or political beliefs".

The comparison between murder and bodily harm for racist and xenophobic motives, on the one hand, and violence under Art. 162, para. 2 of the Criminal Code, on the other hand, leads the conclusion that there is no aggregation between these crimes, because this would be a mandatory aggregation.

Based on the analysis of the considered crimes, a conclusion has been argued for the establishment of a general concept of a protected feature and discriminatory motives, with an autonomous criminal law significance, which will find a place in an independent point of Art. 93 of the Criminal Code. This concept may include the protected grounds of race, nationality, ethnicity, origin, religion, beliefs, political affiliation. In view of the specifics of criminal law the other protected grounds specified in Art. 6, para 2 of the Constitution, such as gender, property status, personal and social status, have no place among the constitutive features of the crime. This conclusion is based on the nature of the criminal law as a last resort and the significantly more limited number of protected grounds that should receive protection through the means of the criminal law.

The conclusion is also substantiated that despite the court's obligation to take into account the discriminatory motives for committing the crime they should not be explicitly mentioned among the aggravating circumstances in the provision of Art. 54 of the Criminal Code. This will lead to casuistry of a norm that has a character of legal principle. A more appropriate approach is to reflect this obligation in the additional provisions of chapter 2 "Crimes against the person" and chapter 5 "Crimes against property" from the special part of the Criminal Code.

In the last paragraph of chapter four, the peculiarities of detecting and investigating hate crimes are indicated, the facts and circumstances that give reason to assume that the crime is discriminatory are indicated, the difficulties in detecting and investigating crimes with a discriminatory motive are indicated, which are based on the social essence of crimes with a discriminatory motive, without the author entering into the criminal-procedural matter, which is outside the subject of research.

Summary of Criminal Law: Past, Present and Future Perspectives. Nova Science publishers, New York, USA, 2019., Edited by Leila Cavalcanti Castro, ISBN: 978-1-53615-232-6, **Chapter 2. The Influence of European Union Criminal Laws Over National Criminal Laws: Legal Traditions and Future Perspectives. (Petya Mitreva, PhD, Law Faculty, University of National and World Economy, Sofia, Bulgaria), p. 29-88.**

The author's second chapter has a total volume of 57 pages, including a summary, content part and used literature. The chapter examines the development of the criminal law systems of EU member states under the influence of EU Criminal law. First of all, the criminal law of the EU is presented as an autonomous legal system, based on criteria adopted in the theory for the identification of legal systems. In the context of these criteria, a historical analysis of the origin and development of EU criminal law has been made.

The historical development of EU Criminal law competence shows that, after the entry into force of the Lisbon Treaty, EU Criminal law meets the criteria for an independent legal branch. Its norms are adopted by bodies with legislative powers (in the context of John Austin's theory) and are consistent with Treaties (in the context of Hans Kelsen's theory). But in addition to the specified criteria, the work also discusses another basic issue that shows the specifics of this legal branch. Its norms are not directly applicable if they are not implemented in national criminal law. Therefore, the subject of EU criminal law is related to the criminalization of acts, and questions of implementation are decided according to the specifics of national criminal law.

This shows that the specifics of EU Criminal law are determined on the one hand by EU law and on the other by classical criminal law.

On this basis, EU Criminal law is defined by its 'European' and 'Criminal' aspect. The European aspect of EU Criminal law is based on the principles and areas of EU competence in the field of criminal law. This aspect shows the relationship between EU Criminal law and EU law. The criminal aspect includes the social features of EU Criminal law and its function as a last resort to protect public relations.

It is the criminal aspect of the legal branch that shows the connection between supranational and national criminal law. In this context, not only the factors that justify the need for the emergence of the branch, but also those that make its emergence and development possible, are considered. The first are related to the development of other branches of supranational European law and the need to protect supranational relations and interests. But the factors that make possible the development of the EU Criminal Law are rooted in the general concept of the crime, the nature of criminal sanctions, the development of the international system for the protection of human rights. These factors are considered based on the specifics of the two main legal families – the Anglo-Saxon and the Continental. It is concluded that, despite their differences, the two legal systems share common principles, and in particular, these are the principle of legality, the principle of proportionality (correspondence) between crime and punishment, the principle of equality before the law, of humanism.

The analysis of the sources of Anglo-Saxon and Continental criminal law leads to the conclusion that there is a tendency for interaction between the two legal systems. This helps to develop a supranational criminal law. Another decisive factor contributing to the development of the supranational industry is criminal law concepts. Despite national differences, Member States perceive the crime as the most serious type of offence, which can be both damaging and threatening to its target. The understanding of the criminal sanction, which must be proportional (corresponding) to the severity of the crime, is similar.

The analysis of EU criminal law principles is based on an understanding of the complex nature of this legal branch. On this basis, they are systematized into two main groups. The first group of principles is for the exercise of EU competence in the field of criminal law. They show the relationship between the industry and the EU legal system. These principles outline the "European" face of EU criminal law. The second group of principles are the classic criminal law principles that underlie national criminal legislation. They indicate the "punitive" nature of

supranational criminal law, but as basic principles of the branch they have a specific meaning relative to their meaning in a national context.

Next, the chapter examines the concept of particularly serious crime with a cross-border dimension within the meaning of Art. 83, par. 1 of the TFEU. It is concluded that the concept of "minimum rules" in relation to crimes is relative to minimum criminalization in the relevant criminal area, since the addition of elements of composition would limit field of its application. The concept of "minimum rules on sanctions" was also analyzed. In a separate part of the chapter, the question of approximation of the criminal legislations of the member states is investigated. The conclusion is that although EU criminal law affects not only the specific parts of criminal legislation, but also affects the field of application of institutions from the general part. Next, although at the supranational level obligations are to establish the composition and sanctions, the different scope of the institutions of the general part of the national criminal law of the states leads to a different volume of criminal liability for identical conduct.

IV. Summary of a scientific report "Some aspects of the ultima ratio principle in European Criminal law and Bulgarian Criminal law. In: Contemporary Challenges to Criminal Law. Collection of reports from the International Scientific Conference dedicated to the 50th anniversary of the entry into force of the Criminal Code of 1968, held in Sofia on May 8-9, 2018, University Publishing House "St. Kliment Ohridski", 2018, pp. 451-462. ISBN 9789540745367

The scientific report examines the principle of ultima ratio and its specific meaning in national and EU Criminal law. The different essence of the principle, compared to that of subsidiarity and proportionality, is analyzed. The two aspects of the principle have been discussed - in relation to the protection of what relations the criminal competence of the EU arises and in which stage of impact on the protected object the criminal responsibility is realized. Hypotheses where early criminal protection can be implemented through criminalization or through criminalization at the stage of preparation have been investigated.

V. Summary of the article "Socially dangerous consequences as an objective feature of the composition of the crime.q "Scientific Works of UNWE", Volume 2/2020, pp. 41-50

The research is based on the classification of formal and consequential offenses and the discussion question whether formal offenses establish the socially dangerous consequences of the act. The analysis is based on the thesis that any crime, regardless of whether it is reflected in a formal or a resulting composition, causes socially dangerous consequences.

Based on the concept of socially dangerous consequences, it is determined that they are not an element of the act but of a crime. Based on the type of consequences, crimes are classified as threatening and damaging. The concept of constitutive consequences is also defined, based on the concept of the social danger of the crime. Based on the understanding that the social dangerous consequences are decisive for the social dangerous of the crime, it is concluded that if the composition does not contain an indication about the consequences, then this composition is deprived of its main function of establishing the typical public danger of a crime of the relevant type. It follows from this that the formal composition does not contain an explicit feature regarding the consequences, but they are established by interpretation, through the connection between the other compositional features. The opinion is argued that these consequences cannot be defined as disproportionate, they, like the latter, by definition, do not affect the typical social dangerous of the type of crime. As an additional argument, the legal nature of the disproportional circumstances, which have no independent significance, but are dependent on the signs of the composition, is indicated.

**VI. Summary of a scientific report "Some features of the criminal persuasion of minors".
In: Collection of reports from an international scientific conference, December 10, 2019,
New Bulgarian University "Thirty years since the adoption of the Convention on the
Rights of the Child: Challenges and Prospects." pp. 275-284. NBU Publishing House, S.,
2021, ISBN 978-619-233-198-6 (electronic edition) 978-619-233-200-6 (print edition).**

The subject of the report is the inducement of a minors who is incriminated and is an important aspect of the criminal protection of children, compared to that of adults. In some cases, the impact on the minors increases the social dangerous of the crime, and in others it determines the social dangerous of an act. The article examines the specifics of the motivational impact exerted on a minors, paying special attention to the criminal law significance of the child's consent, which excludes the coercive method of committing the crime.

Separate types of criminal solicitation of a child are distinguished based on several criteria: Depending on whether the victim of the crime is only a child or can also be an adult; Depending on whether the injured child carried out the behavior to which he was inclined, or the crime was completed by carrying out the executive act of inducing the person. The solicitation of a child has been compared to the mediocre commission of a crime.

VII. Summary of the scientific report "Issues of the legal qualification of the use of violence against another because of his race, nationality and ethnicity". In: Collection of reports from a scientific conference held on December 9, 2020, NBU "Rule of law - current issues. NBU Publishing House, Sofia, 2021, pp. 264-277. ISBN 978-619-233-199-3

The report analyzes the issues of the legal qualification of violence against another because of his race, religion or ethnicity under Art. 162, paragraph 2 of the Criminal Code. Two main questions arise. The first is whether, in the hypotheses of causing bodily harm or death, there is a combination between this crime and the crimes under Art. 131, paragraph 1, item 12, respectively, under Art. 116, paragraph 1, item 11 of the Criminal Code. The second question is how one should qualify violence used against a person because of their perceived race, religion or ethnicity.

VIII. Summary of the scientific report: "Comparative criminal law in the context of the Europeanization of national criminal legislation. In: Collection of reports from the scientific conference "100 years of the UNSS, 100 years of Law in the UNSS, Volume II Current problems of public and criminal law. Current problems of historical, economic and social sciences, held on 11/12/2020 in Golyama and Malka conference halls, UNSS, Publishing complex - UNSS Sofia, 2021, p.182-187

The report analyzes the importance of comparative criminal law in the conditions of Europeanization of the criminal justice systems of the member states. The opinion is that EU criminal law affects not only the special part, but also the institutions of the general part of the criminal legislations. This necessitates the need for comparative legal studies to be directed to the functional significance of the institutions of the general part of the criminal law. This approach will allow for a more in-depth study of the effectiveness of legal norms and institutions that are transposed into the national criminal laws of the Member States.

IX. Summary of the scientific report "The minor case of an administrative violation under Art. 28 of AVPA and in the special administrative legislation". In: "The reform in administrative punishment from 2020." Collection of reports. Publisher: UI "St. Kliment Ohridski, 2022, pp. 103-123, ISBN 9789540753591

The report is presented in the competition, as it is based on criminal law concepts and concepts, also relevant in the field of administrative-penal law. The subject of the article is the minor case

of an administrative violation, with an emphasis on the privileged composition of administrative violations in the special administrative legislation. The conclusion is substantiated that, analogously to the composition of the minor case in criminal law, certain features should not be pointed out in the composition of the minor cases of administrative violation. The reason is that the minor case is an evaluation category that is built on the basis of mitigating circumstances, the presence of which leads to the conclusion that the specific violation has a lower degree of social danger compared to violations of the corresponding type. The signs that lower the public danger of the administrative violation find a place in the relevant privileged composition, but not in a privileged composition of an unimportant case.